NORGES REDERIFORBUND

NORWEGIAN SHIPOWNERS' ASSOCIATION

HKR00405

Oslo, 9. juni 2004

Det Kgl. Finansdepartement
Postboks 8008 Dep.
0030 OSLO

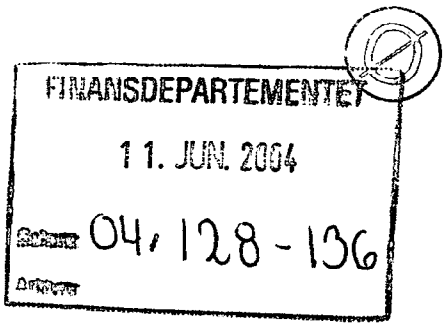

Deres ref.:

Vår ref.:
/04/00021

HØRING AV NOU 2004:1 MODERNISERT FOLKETRYGD – BÆREKRAFTIG PENSJON FOR FREMTIDEN

Pensjonssystemet må bidra til å styrke privat sparingen og eierskap

Norges Rederiforbund finner det naturlig å fremheve sammenhengen mellom pensjonssparing og privat eierskap. Skipsfart er kapitalkrevende, og næringen er samtidig meget risikoutsatt. Det innebærer at det kreves en høy egenkapitalandel. Samtidig er skipsfarten trolig den næring i Norge som har høyest innslag av privat eierskap. På denne bakgrunn er det helt avgjørende for næringen å ha meget god tilgang på risikovillig privat kapital. Sparing til pensjonsformål utgjør i de fleste land langt den største kilden til langsiktig finanssparing. Å fremskaffe tilstrekkelig privat sparing til å ivareta et sterkt privat eierskap i fremtiden bør derfor være et viktig moment ved utforming av det fremtidige pensjonssystemet i Norge.

Reform er nødvendig

Reform av det norske pensjonssystemet er en svært viktig oppgave for det norske samfunn. Det er et sterkt behov for å redusere gapet mellom økningen i fremtidige utbetalinger fra Folketrygden og den økningen i statens inntekter som følger av en videreføring av dagens skattesatser. Kommisjonens forslag går både i retning av å redusere utbetalingene noe og dels mot å oppmuntre til økt sysselsetting og derved bedre finansieringsgrunnlaget for fremtidige pensjoner.

Med uendrede regler vil pensjonsutgiftene i Folketrygden øke sterkt de kommende tiår. Fra 2010 til 2040 vil tallet på personer over 66 år som andel av andelen i yrkesaktiv alder (19-67 år) øke fra om lag 20 pst. til ca. 40 pst. I samme periode vil stadig flere ha oppnådd full opptjeningstid i Folketrygden. Dette vil bidra til en meget sterk økning i pensjonskostnadene. De foreslåtte endringene som flertallet i Pensjonskommisjonen går inn for, vil redusere fremtidige pensjonsforpliktelser med ca. 20 pst.

NÆRINGS- OG ARBEIDSGIVERORGANISASJON FOR SKIPSFART OG OFFSHORE ENTREPRENØRER
Kontor: Rådhusgaten 25 - Postadresse: Boks 1452 Vika, NO-0116 Oslo
Tel: +47 22 40 15 00 - Fax: +47 22 40 15 15 - NO: 971436190 - E-mail: post@rederi.no - www.rederi.no

Norges Rederiforbund vil bemerke at dette svarer til bare om lag halvparten av det som er nødvendig dersom pensjonenes andel av nasjonalinntekten skulle holde seg på dagens nivå. Det tilsier at man i alle fall ikke bør gå inn på ordninger som gir mindre demping av statens pensjonsbyrde enn det Pensjonskommisjonen foreslår.

Norges Rederiforbund vil også understreke at de foreslåtte innstramminger ikke fremstår som spesielt dramatiske. Reduserte utbetalinger for en gitt yrkeskarriere bidrar bare til å redusere statens pensjonsforpliktelser med 7 pst. Et tilsvarende bidrag (7 pst.) antas å komme fordi forslagene antas å gi noen færre pensjonister og nesten like stort bidrag (6 pst.) kommer fra en antatt økning i sysselsettingen.

Reglene for uføretrygding må sees i sammenheng

Det er i denne sammenheng grunn til å bemerke at Pensjonskommisjonen i sine beregninger har lagt til grunn at reformene ikke vil få noen innvirkning på tallet på uføretrygdede i Norge. Dette synes lite realistisk. For personer som er 62 år, vil det i det foreslåtte systemet blir klart gunstigere å bli uføretrygdet fremfor å gå av med frivillig pensjon. Uten en justering av regelverket for uføre vil man lett kunne få en betydelig økning i tallet uføre. I så fall vil en stor del av den beregnede nedgangen i statens pensjonsforpliktelser motsvares av en tilsvarende økning i utgifter til uføretrygd. Norges Rederiforbund mener derfor at det er avgjørende at man ser på reglene for uføretrygding i sammenheng med pensjonsreformen.

Fondering eller ei

Pensjonskommisjonen har diskutert behovet for fondering av Folketrygden. Norges Rederiforbund mener at man bør fondere tilleggspensjonene i Folketrygden. Det vil kunne ha to positive effekter:

- En fondering vil trygge det finansielle grunnlaget for fremtidige pensjoner.
- En fondering vil bidra til å øke publikums tillit til Folketrygden.

Det er et paradoks at dersom alle kohorter av befolkningen tilpasser seg individuelt rasjonelt og sparer jevnt til sin pensjon, vil man automatisk få en høy nasjonal sparing i årene forut for pensjonsbølgen. Dermed vil ikke finansieringen av eldrebølgen blir noe problem for landet. Dette illustrerer to forhold:

- For det første viser det at en høy nasjonal pensjonssparing de kommende år vil være helt i tråd med de individuelle ønsker og behov for det store flertall i Norge.
- For det andre demonstrerer poenget at private pensjonsordninger, i alle fall for deler av tilleggspensjonene, vil bidra til å redusere faren for at landet ikke i tide sparer tilstrekkelig til å møte sterkt økte pensjonsutgifter.

Uten en fondering og dessuten en privat eiendomsrett til pensjonsmidlene vil det lett bli fristende for både styrende politikere og velgere å bruke en "for stor" del av de løpende inntekter fremover. Særlig stor blir denne faren det kommende tiåret, idet det sammenfaller i tid med toppen i landets petroleumsproduksjon med dertil hørende

svært store oljeinntekter. Det er åpenbart mye lettere å ta tilstrekkelig hensyn til langsiktige forpliktelser dersom en del av statens store finansielle formue er direkte knyttet opp til fremtidige pensjonsforpliktelser. For det andre er Norges Rederiforbund av den oppfatning at Petroleumsfondet og Folketrygdfondet bør kunne brukes som ledd i overgangen til en fondert løsning for Folketrygden.

Privat disposisjonsrett vil avhjelpe kapitalknappheten i norsk næringsliv

Pensjonskommisjonen dokumenterer godt at det er behov for økt sparing i Norge. Flertallet i kommisjonen legger til grunn at sparingen skal skje i offentlig regi. Det er imidlertid vanskelig å finne gode argumenter mot at hver enkelt person selv skal kunne foreta beslutningen om hvem som skal forvalte midlene og i hvilke typer aktiva midlene skal investeres. Folk har ulike preferanser og ulik holdning til risiko. Derfor vil ikke en "gjennomsnittsmal", som for eksempel den Statens Petroleumsfond har lagt seg på, være optimal for alle.

Mangfoldet av privat eierskap bør styrkes

Videre er det grunn til å tro at en betydelig andel av midlene vil bli investert i norske aktiva, herunder norske aksjeselskaper, dersom hver enkelt gis anledning til å forestå valg av allokering. En positiv følge av det er at man vil avhjelpe den knapphet på kapital som norsk næringsliv nå opplever. Det er et paradoks, og også et alvorlig problem, at norske bedrifter i økende grad blir avhengige av finansiering fra utlandet samtidig som Norge er blant de land i verden med aller høyest finanssparing. Et særtrekk ved norsk økonomi er det omfattende offentlige eierskapet. Det skyldes at staten i lang tid, og særlig de senere år med høy uttapping av olje i Nordsjøen, har stått for en meget stor del av sparingen. Deler av denne sparingen er blitt kanalisert til egenkapital i bedriftene, men det meste investeres nå utenlands via Statens Petroleumsfond.

Mange forhold tilsier at det er av meget stor betydning for et land å ha et mangfold av private eiere til bedriftene. For det første er det viktig ut fra et makt- og demokratiperspektiv. Større bredde i det private eierskapet vil stimulere til økt engasjement og verdiskapning i bedriftene samt bidra til større forståelse blant velgerne for viktigheten av å holde gode og stabile rammevilkår for næringslivet. For det andre er et sterkt og mangfoldig privat eierskap viktig for å få et effektivt egenkapitalmarked som kan bidra til å kanalisere tilstrekkelig med risikovillig kapital til lønnsomme selskaper og prosjekter og dessuten bidra til at det er attraktivt for internasjonale bedrifter å opprettholde og etablere hovedkontor i Norge. De siste årene har vi dessverre sett altfor mange eksempler på at privat kapital ikke i tilstrekkelig grad har evnet å bistå med egenkapital til bedriftene. Ettersom skipsfart er den næring som har størst innslag av privat kapital, er denne næringen kanskje aller mest avhengig av et sterkt privat eierskap. Det er trolig en medvirkende årsak til at norske rederier har vært sterkt overrepresentert i forbindelse med utenlandsk overtagelse av norske selskaper de senere år. Når noen eiere, av ulike årsaker, har ønsket å selge seg ut av store og solide norske bedrifter, har eierskapet i svært mange tilfeller havnet på utenlandske hender. Det er naturligvis bra at utenlandske investorer verdsetter norske selskaper høyt, men

det er ikke heldig dersom vi selger for billig og mister styring og etterhvert hovedkontor i langt større utstrekning enn hva som skjer i andre land.

Det er i dag relativt liten innsikt i og interesse for pensjonsspørsmål, særlig hos den yngre del av yrkesbefolkningen. Erfaring fra bl.a. Sverige gir sterke indikasjoner på at interessen vil kunne øke betraktelig dersom den enkelte får mer innflytelse på investeringsvalget for egne pensjonsmidler. Samtidig vil det etter all sannsynlighet bidra til å øke viljen til å spare langsiktig.

Åpning for private forvaltere av tilleggspensjonen

På bakgrunn av drøftingen ovenfor er Norges Rederiforbund av den oppfatning at for den delen av pensjonene som går utover grunnpensjon bør den enkelte selv få anledning til å velge forvalter. Man bør følgelig kunne velge mellom ulike forvaltere for ulike deler av sin pensjonsportefølje.

Nærmere om enkelthetene i Pensjonskommisjonens innstilling

Regulering av løpende pensjon

Pensjonskommisjonen foreslår at løpende pensjoner indekseres i takt med et gjennomsnitt av lønns- og prisstigningen. Minstepensjonen foreslås regulert i takt med lønnsveksten. Norges Rederiforbund er av den oppfatning at man for å begrense veksten i pensjonskostnadene bør regulere pensjonene i takt med prisveksten (som antas å bli lavere enn lønnsveksten). Vi kan ikke se at det er naturlig å ha en høyere regulering av minstepensjonen. Sammenlignet med hvordan systemet var da Folketrygden ble introdusert i 1967, er minstepensjonen nå relativt mye høyere i forhold til pensjonsutbetalingene for dem som har tilleggspensjoner. Dersom man skulle følge flertallets innstilling på dette punkt, vil man over tid ytterligere undergrave kommisjonens egen intensjon om at det skal være en klarere sammenheng mellom arbeidsinnsats og pensjon.

Delingstall

Norges Rederiforbund støtter Pensjonskommisjonens forslag om innføring av "delingstall". Det innebærer at man kan foreta en forholdsmessig nedjustering av fremtidige pensjonsutbetalinger fra Folketrygden dersom det viser seg at folks levealder øker i forhold til dagens levealder. Dette vil kunne hindre en utilsiktet og uheldig økt belastning på fremtidige generasjoner av yrkesaktive.

Livsløpsbasert pensjonsopptjening

Norges Rederiforbund støtter kommisjonens forslag om å fjerne dagens "besteårsregel" i Folketrygden. Å la alle yrkesaktive år telle med og oppjustere opptjente rettigheter i takt med lønnsutviklingen vil gi en mer aktuarmessig rettferdighet i systemet og samtidig bidra til å styrke arbeidstilbudet.

Bedre sammenheng mellom pensjonstid og pensjonsnivå

Norges Rederiforbund støtter intensjonen om å gi folk anledning til selv å velge når de vil pensjoneres og samtidig belønne dem som velger å stå lenger i jobb. Det er fornuftig å legge til grunn en tilnærmet aktuarmessig justering av ytelsene i forhold til pensjonstidspunktet. Derved blir det bedre samsvar mellom de enkeltes preferanser og de konsekvenser det får for Folketrygdens pensjonsytelser til den enkelte. En slik reform vil forutsette at dagens AFP-ordning avvikles. Utfordringen blir imidlertid å unngå økt press på uføretrygdeordningen. Med dagens system og ytelser vil det for svært mange være økonomisk fordelaktig å blir uføretrygdet fremfor å gå av med frivillig tidligpensjon. Det er absolutt nødvendig at man reviderer regelverket for uføretrygdede slik at man unngår denne form for tilpasninger.

Intet unntak for offentlig sektor

Norges Rederiforbund støtter Pensjonskommisjonens syn om at man også bør gjennomføre en reform i offentlig sektor. Om lag hver tredje arbeidstaker arbeider i offentlig sektor. Dersom man unntar denne store gruppen fra reformen, blir den tilstrammende effekten langt mindre.

Videre virker dagens system svært negativt inn på mobiliteten mellom offentlig og privat sektor. For eksempel vil en person som har arbeidet 25 år i staten ha opp-arbeidet 25/30 av fulle pensjonsrettigheter. Dersom vedkommende så slutter i staten og tar arbeid i privat sektor vil han kun sitte igjen med en pensjonsrettighet fra Statens Pensjonskasse som svarer til 25/40 av en full pensjon. Også mange som vurderer å gå den motsatte veien vil kunne oppleve lignende negative "innlåsingseffekter". Resultatet blir en sterk begrensning i mobiliteten for alle parter i arbeidslivet.

Særlig lav pensjonsalder for visse yrker

Mange grupper, særlig innenfor offentlig sektor, har særlig gunstige pensjonsregler, og flere grupper kan gå av med ordinær pensjon fra fylte 60 år. Norges Rederiforbund har forståelse for at enkelte yrker er mer belastende enn andre når man har arbeidet i mange år. Vi ser likevel ingen grunn til at hele yrkesgrupper skal ha en generell lav pensjonsalder. De enkeltpersoner som har problemer med å stå i full jobb til ordinær pensjonsalder vil blir fanget opp av andre ordninger.

85-års regelen i offentlig sektor bør avvikles

I offentlig sektor er det anledning til å gå av med full pensjon dersom summen av yrkesaktiv karriere og oppnådd alder er 85. F.eks. vil en person på 55 år som har arbeidet i 30 år kunne gå av med full pensjon. Norges Rederiforbund mener dette strider mot intensjonen i Pensjonskommisjonens innstilling og vil derfor foreslå at regelen avskaffes.

Obligatorisk tjenestepensjon

Spørsmålet om obligatorisk tjenestepensjon til alle lønnstakere ble et sentralt tema under årets lønnsoppgjør. Resultatet, bl.a. etter brev til partene fra statsministeren, er at det ventelig blir innført for alle arbeidstakere. Norges Rederiforbund vil i denne sammenheng understreke at det er viktig at utgiftene til ordningen blir mest mulig forutsigbare for bedriftene. Det tilsier at ordningene bør være innskuddsbaserte.

Med hilsen
NORGES REDERIFORBUND

Jon E. Johnsen